

## СТАНОВИЩЕ

от проф. дсн Анна Мантарова, ИИОЗ при БАН

**Относно:** дисертационен труд за присъждане на образователна и научна степен доктор по научна специалност „Социология“

**Автор:** Галина Димитрова Стоянова

**Тема** на дисертационния труд „Социологическа концептуализация на одита на средствата от ЕС и неговите социални ефекти“

**Научен ръководител:** доц. д-р Мария Серафимова

Представеният за рецензиране дисертационен труд е с общ обем от 248 страници, от които 163 стр. са основен текст, състоящ се от четири глави и заключение. Списъкът на използваната литература съдържа 206 заглавия на научни публикации на български и английски език и 82 документа. Приложенията са 6 – Програма на авторското ЕСИ, 3 анкетни карти, експертни мнения и категориален апарат.

Безспорно е, че **темата** на представения дисертационен труд е особено значима и актуална, както в теоретичен план, така и от гледна точка на социалната практика. Вече почти две десетилетия България ползва средства от ЕС – първоначално по предприемаческите програми, а след 2007 година – като пълноправен член на ЕС от различни фондове за програмните периоди 2007-2013 и 2014 – 2020. Контролът, включително одитът, върху изразходването на средствата са особено важни. Те се осъществява от различни органи като с времето постепенно се изграждат и утвърждават съответните специализирани структури. Одитирането, самият процес, ефектите от него са поле, което не е нито изследвано, нито концептуализирано. Безспорно точното попадение на авторката, фокусирането ѝ върху проблематиката е обусловено и от продължителния ѝ практически опит и много доброто познаване на материята. Този опит и поглед „отвътре“ ѝ позволяват да идентифицира и направи предмет на изследване не само най-важните аспекти и проблеми, но и такива, които са трудно уловими за външен наблюдател. Важно е да се подчертае новаторството и оригиналността на изследването – дефинирана е една изследователска ниша, към чието

запълване определено е направена значима стъпка. При това авторката обосновава защо от позициите на социологията е най-перспективно и продуктивно да се изследва. Темата е дисертабилна, разработването ѝ изисква познаване и използване на теоретични концепции и модели и опирание на обширен фактологичен материал.

Много съществено обстоятелство е, че темата на дисертационния труд предполага мултидисциплинарен характер на изследването – характеристика, която отразява тенденциите в развитие на науката.

Работата е **структурирана** така, че максимално да бъде обхваната изследваната проблематика. Структурата е балансирана и напълно съответства на разгръщането на изследването и на неговата логика – преди да се премине към концептуализацията на одита, се проследява и анализира историческият път на институализацията му, паралелно се идентифицират факторите, които го обуславят и му влияят. От концептуализацията се преминава към социалната практика на одита на средствата на ЕС в България и оттам към разглеждане и оценка на резултатите и извеждане на препоръки. В Увода много прецизно са формулирани обектът (средствата от ЕС, които България получава като финансова помощ и тяхното усвояване през изследваните периоди) и предметът на изследване (одитът при управлението на средствата и неговите въздействия за преодоляване на възникнали проблеми и за получаване на положителни резултати от усвояване на средствата на ЕС). Очертани са социологическите измерения на одита. Формулирана е тезата, представена е методиката на изследването, посочена е информационната база - научни публикации по темата, първични официални документи, статистическа информация от НСИ, релевантно законодателство и нормативни актове, авторско ЕСИ. Изследването е прецизно рамкирано, което позволява на авторката да се фокусира и да анализира в дълбочина, а не да се плъзне по повърхността на прекалено обширна проблематика.

**Общите впечатления** от дисертационния труд са, че авторката показва висока ерудиция, познаване на широк кръг литературни източници (научни публикации и национални и на ЕС документи), притежава умение да прилага теоретични конструкции в конкретни анализи на фактологичен материал. Личи много детайлно познаване на социалната практика в областта. Като положително качество бих подчертала, че в работата ясно се откроява позицията на авторката по разглежданите въпроси – напр. за задълженията на ИАОСЕС по Регламент №1083/2006 и 1828/2006 (с. 44), становището за възможностите за улесняване и повишаване ефективността на одитния процес (с. 46) и др.

Като **силни положителни страни** на дисертационния труд бих искала да акцентирам също и на:

- докторантката много успешно е съчетала в работата си знания и умения от пресечните области на различни науки, използвала е исторически, икономически и социологически методи и е представила едно многостранна и задълбочено изследване;
- дала е широкообхватно и детайлно аналитично изложение на институционализацията на одита;
- прецизно е дефинирала основните понятия;
- визуализирала е моделите – сравнението между двата вида одит (с. 40), на субектите на управлението и одита на средствата от ЕС (с. 52), структурата на взаимовръзките между субектите на управлението (с. 58) и др., което допринася за по-доброто им възприемане, разбиране и осмисляне.

## **Приноси**

*Към развитие на научното познание:*

- Иновативност има дори в самия избор на темата. Авторката е открила ниша в познанието, чието разработване е от значение не само за теорията, но и за социалната практика и определено дава свой принос.
- Дефинирането на понятието „одит“ – вътрешен и на средствата на ЕС, което в най-голяма степен да е адекватна на целите на изследването.
- Идентифицирани, систематизирани и ранжирани са влияещите върху ефективността на одита на средствата на ЕС външни и вътрешни фактори.
- Аргументирано е обоснована необходимостта от изграждане и укрепване на институционалната система за управление на средствата на ЕС.

В *приложен план* като приноси следва да се отбележат най-малко два момента:

- Представена е много прецизно разработена методология за ЕСИ на одита, която е готова за приложение при изследвания, вкл. и при панелни.
- На базата на анализа на детерминацията и взаимодействията на социалните субекти, работещи с и управляващи средства на ЕС, са направени конкретни препоръки за оптимизиране на одита.

**Авторефератът** отговаря на изискванията и представя адекватно съдържанието на дисертацията и приносите на докторантката. Г. Стоянова има публикации по темата на дисертацията и броят им надвишава значително изисквания. При това продължителността на периода, в който са правени показва наличието на траен и задълбочен интерес към темата.

### **Препоръки:**

Предвид качествата на дисертационния труд и значимостта на проблематиката, препоръчвам той, да бъде публикуван. Убедена съм, че ще представлява интересно и полезно четиво не само за академичните среди, но и за доста по-широка аудитория, свързана с управлението и ползването на средства от фондовете на ЕС. Що се отнася до бъдещата изследователска работа на авторката, мисля, че би било много полезно да продължи работата си като конкретизира изследванията си по отношение на отделни области, в които се реализират дейности, финансирани от ЕС.

Имам една, по-скоро техническа препоръка – в Приложението с експертните оценки са цитирани само номерата на въпросите. Би било по-добре да се дадат и самите въпроси, за да може читателят, без да се връща към анкетните карти, да придобие пълна представа.

Не познавам лично докторантката и нямам общи публикации с нея.

### **Заклучение:**

Запознаването с дисертационния труд, с автореферата и публикациите по дисертационната тема ми позволяват да оценя високо теоретико-познавателните и изследователските възможности на докторантката. Направената самооценка на научните приноси съответства на извършената от нея изследователска и аналитична работа. Получените изследователски резултати, направените обобщения, изводи и препоръки доказват, че Галина Стоянова е задълбочен и перспективен изследовател.

След всичко казано дотук мога да обобщя, че дисертационният труд „Социологическа концептуализация на одита на средствата от ЕС и неговите социални ефекти“ с автор Галина Стоянова е едно сериозно и задълбочено изследване, което има своите приноси към развитие на теоретичното познание, а също и голям потенциал за приложение в социалната практика. Той има всички качества да бъде успешно защитен и на авторката да бъде присъдена образователната и научна степен „доктор“.

В заключение изказвам още веднъж убеждението си, че дисертационният труд, който обсъждаме, заслужава висока положителна оценка.

Препоръчвам на уважаемото Научно жури да присъди на Галина Стоянова образователната и научна степен „доктор“.

12.08.2016г.

Проф. дсн Анна Мантарова